

KERTINĖ
PARAŠTĖPokalbis su
Aušrine Pavilioniene

POVILAS GAUČYS

Aušrinė Marija Pavilionienė (Vilniaus universiteto rektorius Rolando Pavilionio žmona), amerikiečių literatūros dėstytoja Vilniaus universitete, šį pavasarį praleido studijuodama ir rinkdama savo moksliniams darbams reikalingą medžiagą University of Wisconsin, Madison, Wisconsin. Ji palaikė kontaktą su University of Wisconsin kanclere Donna Shalala, Medicinos fakulteto dekanu ir kitais profesoriais, tarpininkavo, išrūpinant Medi-

nos fakulteto sutikimą priimti penkis Vilniaus universiteto medicinos studentus jame stažuotis. Taip pat užmezgė ryšius su dviem tarptautinėm organizacijom, galinčiom Lietuvai padėti, stengėsi patraukti amerikiečių dėmesį Lietuvos reikalams. Aušrinė Pavilionienė sutiko pasikalbėti kai kuriais klausimais, liečiančiais Lietuvos kultūros aspektus, jos pačios darbą ir pasidalinti išpūdziais iš studijų bei gyvenimo Madison'e.

— Atsižvelgiant į tai, kad labai retai kas iš Lietuvos atvyksta į JAV studijuoti amerikiečių literatūrą, būtų idomu patirti, kaip Vilniaus universitete amerikiečių literatūra yra dėstoma? Kas ją dėsto? Kiek studentų jos klauso? Ar sutijoms reikalinga medžiaga yra jiems lengvai prieinama?

— Pasaulinė literatūra Vilniaus universitete studijuojantiems užsienio kalbas (anglų, vokiečių, prancūzų) bei lietuvių ir rusų kalbas yra dėstoma nuo pirmo kurso. Pasaulio literatūros istorijos kursas yra populiariausias. Jo kontekste ir skaitoma amerikiečių literatūra. Anglų kalbos ir literatūros specialistai amerikiečių literatūrą studijuoja plačiau. Amerikiečių literatūrą dėsto Regina Rudaitytė ir Aušrinė Pavilionienė. Knygų anglų kalba — originalių tekstų bei kritinės medžiagos, ypač modernių autorių — labai trūksta.

— Ar Jūs domitės šiuolaikine amerikiečių literatūra, ar kuriuo nors srautesniu jos laikotarpiu arba atskirais rašytojais?

— Domiuosi šiuolaikine amerikiečių literatūra, tačiau pradedu nuo amerikiečių romantikų. Labai gerbiu Henry David Thoreau, Edgar Allan Poe, o iš šio šimtmečio — William Faulkner ir William Styron.

— Grįžusi į Vilnių ir vėl įsijungusi į universiteto mokslinį

personalą, kokiems darbams žadate atsidėti?

— Grįžusi į Vilnių, turėsiu dar tikrą šeimos gyvenimo patirtį, nutariau daktaro disertacijoje supinti savo žinias apie šeimą bei savo profesijos žinias.

Rinkdama medžiagą, orientuojuosi į vieną dalyką, individo psichologinę struktūrą, originalų dvasios pasaulį, nes tikiu, kad ypatinga, nepakartojama žmogaus dvasios, psichikos struktūra lemia jo požiūrį į pasaulį, žmones, jo kūrybinę veiklą. Jokiu būdu nepriešpastatau žmogaus fiziologijos ir psichologijos, kalbu tik apie individo psichologinį, dvasios gyvenimą.

Lietuvoje nebuvo ir kol kas dar nėra tradicijos atvirai kalbėti apie asmeninį žmogaus gyvenimą, šeimos ar dvasios būklę. Laikau, kad atvirumas yra reikalingas, būtinas, nes pati išėjau dvasios gyvenimo kemsynės ir žinau, kaip yra sunku vienai bristi į sausumą. Viena vertus, dvasios kančios praturtina žmogų, antra vertus, jos nusilpnina, ir silp-

kurį laiką laikosi to paties rakto. Kartojta leitmotyvus. Sutapdina išgyvenimus.

Tą pačią dieną pavakary nuėjau į teniso aikštelę. Partnerio nesudarau. Garbanotas berniukas, kuris mane kartą sumaišė su Lloyd Bridges, paprašė, kad su juo pažaisčiau. Sutikau. Atmušinėjo sviedinį į stratosferą ir vis už ribų. Pavargau belakstydamas. Pusvalandžio pilnai užteko. Bet ir tuo vaikas buvo patenkintas.

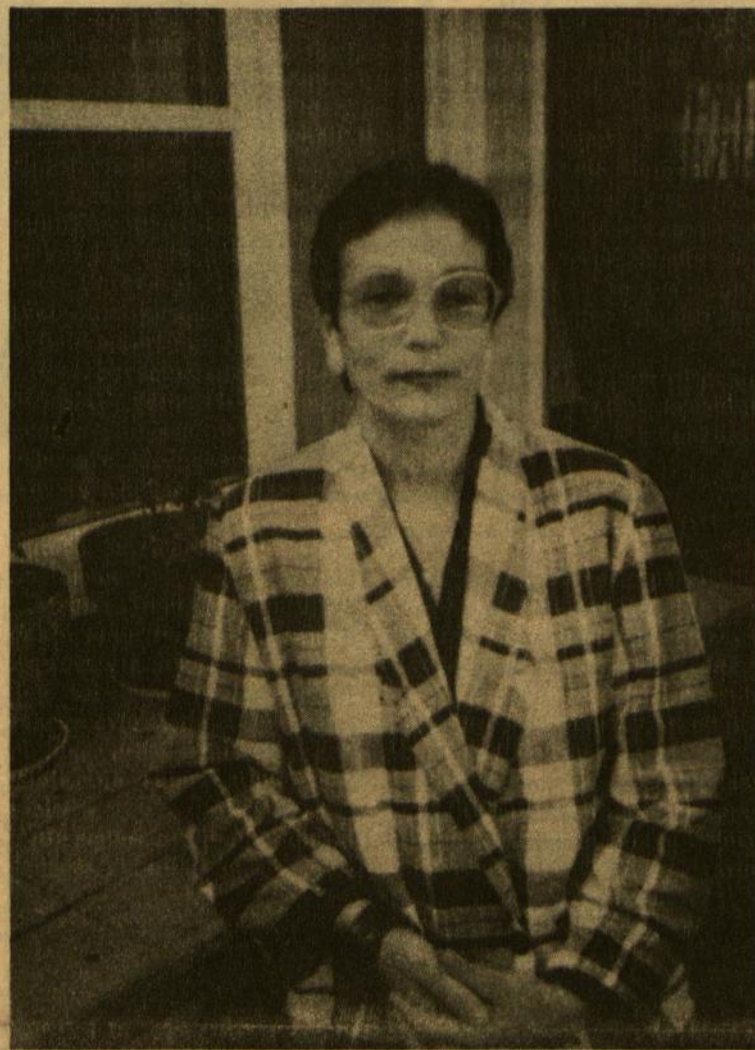
Gretimoje aikštelėje žaidė du jauni nematyti vyrai. Kai pada-

viau jiems prie suolo atriedėjusi kamuoliuką, vienas užkalbino. Kadangi kalbėjo su akcentu, paklausiau, kokios tautybės. Prancūzas! Pjeras. Jo draugas Robertas pasiteiravo, iš kur aš esu atvykęs. Iš Lietuvos, atsakiau, seniai, net neatsimenu kada. Abu šypsodami susižvalgė. „Dabar tiek daug girdime apie Lietuvą“, pasakė Pjeras. Kirčiuodamas „Vytauto“ antrą skiemenį, pridūrė: „Your president Vytautas Landsbergis is a great man“.

Prancūzai vertina Landsbergį. Kurį laiką kalbėjome apie jo ypatybes. Kaip gera tautai tokiu kritišku metu turėti tvirto charakterio, kultūringą, moralų vadą, remtį jo išmintimi ir narsa.

Ši rytą, skaitydamas poeto Edmond Jabès sentencijų vėrinį „Spectacle“, suradau sakinį: „Minties deka žodžiai įgyja galią“. Gal geriau būtų verst: tampa galingi. „La pensée permet aux mots d'accéder au pouvoir“.

Tik šią vasarą susidomėjau šėtadienine prekyba kiemuose ar



Aušrinė Pavilionienė

Povilo Gaučio nuotrauka

nesnis žmogus gali paklysti, siekdamas kranto. Todėl ir noriu rašyti, kad mano darbas galėtų nors šiek tiek padėti tiems, kurie nori greičiau suprasti save.

Lietuvos kultūra ir mokslas, ilguosius metus negalėdami prasižvelgti į pasaulį pro geležinę uždangą, gali išvengti tam tikrų skausmingų reiškinių, kuriuos patyrė amerikiečių visuomenė. Pailiusiuosiu man artimu, gerai žinomą pavyzdžiu. Lietuvoje nėra feministų literatūros bei kritikos, nes mūsų krašte nebuvo feminisčių maišto bei judėjimo. Tai gerai ar blogai? Atsakymą pateikia amerikiečių visuomenės realybė: devintame dešimtmetyje po audringų šešto, septinto dešimtmečio bangų — seksualinės revoliucijos, bitnikų, hipių, rokerių judėjimo — atėjo aštunto, devinto dešimtmečio šeimos bei profesinės karjeros vertybės. Į vyrų profesionalų klubą priimamos moterys

profesionalės, universiteto moterų lyga iškelia vyrų dalyvavimo lygoje idėją.

Vadinasi, Lietuva gali mėginti „perskoti“ maištingąjį etapą žmonių tarpusavio, lyčių santykiuose ir be skausmo, kraštutinumų sulaukti dėmesį į lyčių bendravimo kultūrą. Noriu tikėti, ir visuomenės tradicijų bei normų tragišką konfliktą įžiūriu kaukės, išsivaduos iš Vakarų visuomenės lyčių rulių mechanizmo diktato.

Žmonių santykių, lyčių bendravimo, asmenybės savęs suvokimo ir visuomenės tradicijų bei normų tragišką konfliktą įžiūriu norvegų rašytojo Henrik Ibsen, švedo August Strindberg ir amerikiečių Ernest Hemingway bei John Updike kūryboje. Būdamas moteris, noriu perprasti vyro mąstyseną. Mano išvada viena: egzistavę ir egzistuojantys lyčių stereotipai žaloja žmones. Žmo-

gaus esmė — unikali dvasios struktūra, o ne jo priklausomybė vienai ar kitai lyčiai. Tai ir turi mėginti suprasti vyrai ir moteris. Šeimos gyvenimas gali stimuliuoti ar pražudyti partnerių kūrybines potencijas. Todėl aš ir pabrėžiu lyčių kooperaciją, psichologinį artumą, nuolatinį partnerių dvasios tobulėjimą, o ne lyčių konfrontaciją. Žmogaus neapykanta niekada neatnešė ilgalaikių vaisių. Meilė ir tarpusavio supratimas padėjo gimti šedevrams.

— Koks Jums susidarė išpūdis apie University of Wisconsin-Madison apskritai, apie jo profesorius ir studentus?

— Universiteto profesoriai padarė gilų išpūdį. Ypač labai vertinu profesorių Tom Schaub, dėstantį šiuolaikinę anglų ir amerikiečių literatūrą. Universiteto studentai Madison'e laimingi, nes gali nusipirkti ir gauti bibliotekoje knygas. Mūsų studentai to neturi.

— Jums teko arčiau susipažinti su kai kuriomis vietinėmis ir apylinkių amerikiečių šeimomis. Ar jie orientuojasi Lietuvos reikaluose ir kokios jų nuotaikos Lietuvos ir lietuvių atžvilgiu?

— Teko gyventi ponų Sykes, Flader, Heiden šeimose. Tai nepaprastai malonūs žmonės, suprantantys dabartinę politinę ir ekonominę situaciją Lietuvoje. Tai žmonės, mylintys Lietuvą ir besistengiantys Lietuvai padėti. Jim Sykes yra Lietuvos patriotas. Kiti amerikiečiai, kuriuos teko sutikti, mažiau orientuojasi Lietuvos reikaluose, tačiau labai domisi jais ir nori įsigilinti į juos.

— Teko nugirsti, kad Jūs užmezgėte ryšį su kai kuriomis tarptautinėmis organizacijomis. Kas jos ir koks buvo Jūsų tikslas?

— Užmezgiau ryšį su Rotary Club ir Althusa Club. Tikiu, kad šie klubai bus ir Lietuvoje. Tikslas vienas — padėti Lietuvos žmonėms siekti mokslo ir žinių. Šios organizacijos gali padėti realizuoti Lietuvos žmonių siekius.

— Labai džiaugiuosi, esu laiminga, susipažinusi su darbais, tikrai išsilavinusiu, talentingu vertėju Povilu Gaučiu. Lietuva didžiuojasi savo talentingais sūnumis. Niekada nepamiršiu pokalbių su vertėju Povilu Gaučiu.

Nuostabus rugpjūtis

Pagaliau... baisybei... atėjo...

Ne mano nosiai analizuoti žaibiškus istorinius įvykius, kurių žaizdė Lietuvos nepriklausomybė tapo kūnu. Lietuvių dvasinio suvereniteto okupantui niekad nepavyko užgniaužti. Tegaliu pasakyti: dėkokime ne Bush'ui, bet savo tautos ryžtui išsivaduoti. Dėkokime taip pat ironijai persmelktam atsitiktinumui dėsniui.

Juk atsitiko taip, kad Lietuvos laisvės priešų coup d'état sužlugimas Maskvoje sužlugdė ir Gorbačiovo užmačias bet kuria kaina sustabdyti Lietuvos valstybingumą. Viena iš kitą atsitrenkusios makaulės suknežės.

Kokia nuostabi rugpjūčio įvykių eiga!

Tą dieną, kai Prancūzija pripažino Lietuvos nepriklausomybę, spontaniškai nuėjau į Santa Monica biblioteką ir pasiskolinu kelias prancūzų poezijos knygas. Prancūzų-anglų tekstu,

nes prancūzų kalbos mokėjimu negaliu pasigirti. Jei kas paklausia, ar suprantu, atsakau vos išpučiamu: *Un peu*.

Tik truputį nutuokiant kalbą, skaityti poezijos vertimą kur kas mieliau, jei šalia yra originalas. Nereikia taisyti su žodynu. Perskaitai angliškai, išgvildeni mintį, o po to grožiesi originalo eufonija.

Vartau storą antologiją *The Twentieth-Century French Poetry*, redaguotą Paul Auster'io. Dauguma pavardžių pažįstamos. Kadaise, gyvendamas Saar'o krašte, domėjaisi anuometine prancūzų poezija. Mane leidinyje puikavosi komunizmo simpatikai, kaip Paul Eluard ir Louis Aragon. Mane labiau traukė Saint-John Perse ar Jules Supervielle, simfoninio tembro poetai, atitokę nuo pataikavimo doktrinoms.

Panašūs įvykiai dažnai sukimba į vieną vėrinį. Istorinė lemtis

Šiame numeryje:

Rugpjūčio paraštėje • Pokalbis su Aušrine Pavilioniene • Budapešto teatruose • Smuikininkas Vilhelmas Čepinskis • Dailininkė Marija Strasevičiūtė • Nijolės Martinaitytės poezijos koncertai Lietuvoje • Petro Melniko eilėraštis • Apie Lietuvos Rašytojų sąjungą • Naujas vyskupas Hansas Dumpys • Jurgio Daugvilos triptikas Southfield, MI lietuvių bažnyčioje • Nuomonės ir pastabos

Tarvydo studijines keliones į Belizo pakrantę Hondurą ir į Tahitį. Su nuotrauka aprašomas ir Alex Stankūnas, dailidės amato meistras, kurio rankose medžio dirbiniai tampa savitiška poezija.

Rugpjūčio 25 dieną sekmadienį *Los Angeles Times*, komentaru puslapiu „Platform“ skiltyje skaitau: „Vytautas Landsbergis, Lietuvos prezidentas, buvo svarbiausias veiksnys (key player) Baltijos kraštų žygyje į nepriklausomybę“. Pateikiamos ir pagrindinės Landsbergio Vilniuje pasakytos kalbos* mintys (puči užlugs) apie komunistinio bolševizmo padarytas skriaudas žmonijai. Pats metas šiai blogybei surengti Nuernberg'o teismą ir šitaip likviduoti bolševizmo įtaką, kaip prieš 45 metus buvo likviduotas nacizmas. Toks tarptautinis tribunolas turėtų posėdžiauti Vilniuje.

Pranas Visvydas

* Vytauto Landsbergio kalbos Vilniuje tekstas buvo išspausdintas praėjusios savaitės, rugsėjo 7 dienos, *Draugo* kultūrinio priedo numeryje.

Teatrinis laiškas iš Vengrijos

Pasivaikščiojimas po Budapešto teatrus

ALGIRDAS
LANDSBERGIS

Pasivaikščiojimą po Budapešto teatrus pradėdame jo „Brodveju-mi“, didmiesčio centre, netoli operos. Žiūrėdami į plakatus, spektaklių nuotraukas, pasijuntame, tarsi keliautume į didžiųjų pasikeitimų paveiktą vengrų žiūrovo samonę. Šiame populiariaus teatre centre vyrauja operetės, komedijos, satyriniai kabaretai. Husarų uniformos, damų balinės suknišos, imperatoriaus Pranciškaus Juozapo žandenos varvina nostalgiją, išreiškia „senų gerų“ Austro-Vengrijos imperijos laikų ilgesį. Ši teatrų gatvė chorą skanduoja: tolyn nuo dabartinės tikrovės!

Tačiau visi Budapešto teatrai, kaip ir Kauno ar Vilniaus, turi gyventi ir išsilaikyti toje keistoje tikrovėje. Kaip vengrams tai sekasi? Įžengdami į „Vig Szinhasz“ (Linksmųjų teatrą), „karališkosios ir imperatoriškosios“ Austro-Vengrijos baroko salą pokomunistinio Budapešto šurmulyje. Jam dabar vadovaujanti Zsuzsa Radnoti pareiškia simpatijų Lietuvai, bet prisipažįsta nieko nežinanti apie dabartinį lietuvių teatrą, nors ji prisimena, kaip šiltai lietuvių priėmė jos amžiną atsilis vyro Istvan Orkeny pjeses.

„Mums Vengrijoje gal kiek lengviau negu lietuviams teatralams“, kalba teatro direktorė, „nes ūkis ir teatras pas mus keičiasi jau daug ilgiau. Bet mūsų



Iš Bertolt Brecht'o dramų „Princesė Turandot“ spektaklio Katona Jozef teatre, Budapešte, Vengrijoje.

problemos panašios; svarbiausia, kaip neprarasti žiūrovų, kuriuos taip vilioja jaudinantis politinių pasikeitimų teatras televizijoje ir gatvėse.

„Vig Szinhasz“ mėgina išsilaikyti, „balansuodamas ant lyno“ — derindamas „aukštąją“ ir „žemesnę populiarąją“ kultūras. Repertuare — klasikai (kaip labai populiarius ir politiškai tebeaktualus Šekspyro „Ričardas III“), amerikietiškos komedijos (Woody Allen) ir vengrų autoriai, ypač Ferenc Molnar. Ši „cheminė kom-

binacija“ kol kas sėkminga, bet didysis klausimas — ar tirpstanti publika besugrįš į teatrą — tebelieka neatsakytas.

Sustojame pažiūrėti Molnaro pjesės „Vaidinimas pilyje“ repetitijos. Nors šio dramaturgo kūriniai apkeliavo visą pasaulį (ir Lietuvą), ji interpretuoti nevengrams vis dar sunku. Gal tikrai Budapešte galima pilnai pajusti jo ypatingą skonį: grakštumo, liūdesio ir švelnaus ciniškumo derinį.

Jei „Vig Szinhasz“ tęsia

praeitį, Katona Jozef teatras atstovauja vengrų scenos ateičiai. Jis užgimė spontaniškai, grupei aktorių sukilus prieš Valstybinio teatro „retoriką“ bei „gyvuosius paveikslus“. Užsienyje Katona Jozef pagarsėjo taip pat greitai kaip ir Vilniaus Jaunimo teatras, tačiau vengrų repertuaras apima žymiai platesnį ir gilesnį Europos dramos lauką. Fanatiškai pasišventę savo pašaukimui, šio ansamblio nariai siekia suderinti aukščiausius estetinius, intelektualinius ir moralinius reika-

lavimus, ir tai jiems dažnai pavyksta. Kaip ir Eimunto Nekrošiaus spektakliuose, vengrai scenoje sukuria mitinę dimensiją, anapus gyvenamojo laiko, ir drauge atkuria laiko dvasias. Viename jų ryškiausių spektaklių, prieš keletą metų pastatyme Gogolio „Revizoriuje“, matome ne tiek caro Nikalojaus Pirmojo Rusiją, kiek totalitarinės Rytų Europos pelėsius ir fantomas.

Katona Jozef ansamblio narius, kurie savanoriškai pasirinko vieni kitus, vienija įsitikinimas, kad teatras nebėra antrinė meninės interpretacijos forma, dramatinės literatūros tarnaitė, bet savarankiškas menas, kaip poezija, muzika ir dailė. Ką apie tokią teatrinę filosofiją galvoja patys autoriai? Apie tai paklaustas, vengrų veteranas dramaturgas Miklos Hubay suraukia kaklą. „Budapešto teatrinės mados manęs nedomina“, pareiškia jis. „Aš gyvenu savo asmenišką kūrybinį gyvenimą“.

Katona Jozef teatro literatūrinis direktorius Tibor Teri į šį komentarą atsako: „mes gerbiame autorių, bet mums svarbiausia spektaklio dvasia“. Jis aiškina, kad dabar teatru savaip sunkiau, negu komunistinės valdžios metais — senoji santvarka nugaišo, naujoji dar nesusiformavo. „Tačiau mes dar nedarom jokių mėninių kompromisų, sugebam išlaikyti žemas bilietų kainas“ kalba jis.

Ir Tibor Teri nežino apie lietuvių teatrą, nėra nieko girdėjęs apie Nekrošių, Vaitkų ar Jurašą. Jis sutinka, jog jau pats laikas, kad tie daug kuo gimininiai vengrų ir lietuvių teatrai susipažintų. Ir todėl Katona Jozef turėtų būti vienas 1993 metų Vilniaus tarptautinio teatro festivalio svečių.



Marijos Strasevičiūtės vienas iš naujųjų darbų, eksponuojamų prasidėjusioje dailininkės parodoje Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicago'je.

Marijos Strasevičiūtės paroda Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje

Dailininkės Marijos Strasevičiūtės naujų meno darbų paroda buvo vakar, rugsėjo 13 dieną, atidaryta Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus meno galerijoje. Marija Strasevičiūtė gimusi Reutlingen'e, Vokietijoje. Meno studijas baigė Sothorn Illinois University. Šiuo metu dailininkė gyvena Chicago's priemiestyje ir dirba savo studijoje, Chicago'je.

Marijos Strasevičiūtės kūryba

yra vertinama ne vien Chicago's, bet ir visos Amerikos meno pasaulyje — jos parodos yra vykusios įvairiuose JAV ir Kanados muziejuose bei svarbesnėse galerijose. Jos darbų yra įsigiję Prudential Insurance ir Continental Illinois Corporation. Vėliausia paroda Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje tai dešimtoji Marijos Strasevičiūtės individualinė paroda. Ją surengė Balzeko Lietuvių kultūros muziejus, bendradarbiaudamas su Arts Midwest fundacija. Paroda čia vyks iki šių metų spalio 13 dienos.

Apie save kaip menininkę Marija Strasevičiūtė taip išsireiškia:

„Saviniai vis dar nepatenkintiems fotografams ir šiaip fotografijos sirgalams geriausia vieta Chicagoje šių metų rugsėjo 17 dieną bus Balzeko Lietuvių kultūros muziejus. Čia 7 v.v. trečiojo aukšto galerijoje, prasi-dės Eastman Kodak firmos ekspertų rengiamas seminaras. Jo metu bus komentuojama šimtai pavyzdinių fotografijų, rodomų ant dviejų didelių ekranų. Ekspertai kalbės apie fotografinę techniką, naujausias ir efektyviausias medžiagas, aiškina, kaip parinkti tinkamiausius objektus, filtrus, filmus, ką fotografuoti, kaip parinkti vaizdą. Seminaras skirtas ne profesionaliems fotografams, todėl galima nebijoti sudėtingų terminų ir nuobodus specifinių detalių aptarinėjimo. Nežiūrint to, ekspertai stengsis atsakyti į kiekvieną individualų klausimą. Tris valandas truksiančio seminario metu bus pertraukėlė užkandžiui ir privatiems „hobby“ Juilliard'e, kaip apmokėti mokslą gimnazijoje, kur apgyvendinti, kaip juos metus išlaikyti? Margučio radijo vadovas Chicago'je Petras Petrutis, kuris visu nuosirdumu rūpinasi išeivijos kultūros klestėjimu, mylėdamas menininkus ir menininkes, o ypač jaunimą, sutiko surengti rugsėjo 29 dieną Jaunimo centre Vilhelmo Čepinskio koncertą.

Laukiame Vilhelmo Čepinskio koncerto Chicago'je

DALIA KUČENIENĖ

Kas yra Čepinskis? — klausiau maestro Juozo Domarko, Lietuvos filharmonijos dirigento, prieš tris mėnesius viešėdama Vilniuje. Vilhelmas Čepinskis, pasakojantis, kad dabar yra neati-dėliojamas metas jam surasti vietą Vakaruose, rimtoje muzikos mokykloje pas gerą šios specialybės pedagogą, nes šiuo metu ir Maskvoje, ir Lietuvoje tokios galimybės išsemtos.

Vienas kelias buvo kreiptis tiesiog į garsiąją Juilliard konservatoriją New York'e, kur dėsto Dorothy DeLay, pagarsėjusi smuiko pedagogė, jau išugdžiusi pasaulinių virtuozų, vieną iš jų — japoną Midori, suklebusia per pastaruosius metus muzikiniame pasaulyje meistriskumo bangas. Buvo padarytas Vilniuje Vilhelmo įrašas ir pasiūstas į Juilliard'ą. Praėjus kelioms savaitėms, Dorothy DeLay paskambino man iš New York'o su tikrai nuosirdžiu Vilhelmo įvertinimu. Ji pasakė, kad Čepinskis neabejotinai apdovanotas dideliu talentu, ir jei jis atvyktų į New York'ą, ji mielai jį moks ir stengsis, kad jis būtų priimtas į Juilliard'ą. Rugsėjo 21 dieną bus Juilliard smuiko departamento konsiliumas, kur įvyks Vilhelmo Čepinskio perklausa, bus nuspresta, ar bus priimtas į pasaulio labiausiai prestižinę muzikos mokyklą.

Vilhelmas Čepinskis gimė Kaune 1977 m. kovo 19 d. Motina Kauno muzikos teatro solistė, tėvas smuikininkas, šiuo metu Kauno muzikos teatro dirigentas. Smuikuoti Viliukas pradėjo, turėdamas ketverius su puse metų; pasakojama, kad greitai įveikė

pozicijas, pagrindinius strichus, treles. Būdamas septynerių metų, pradėjo lankytis Juozo Naujalo meno mokyklos parengiamąją klasę ir mokytis pas smuikininką Kęstutį Ivaškevičių. Per pirmuosius metus praėjo visus Kreutzer'io etudus, Beriot'o koncertą Nr. 9, Vioti koncertą Nr. 23 ir Paganini Sonatinas.

1988 metais tarptautinėse Kociano jaunųjų smuikininkų varžybose Čekoslovakijoje Vilhelmas Čepinskis laimėjo pirmą vietą. Yra kviečiamas į Latviją, Estiją, Norvegiją, Suomiją groti su jų simfoniniais orkestrais, aišku ir Lietuvoje po maestro Domarko batutu.

Lietuvos kompozitorių sąjungos pirmininkas, pats kompozitorius

bei pedagogas Julius Andrejevas taip atsiliepią apie jauną smuikininką: „Kiekvienas Vilhelmo Čepinskio koncertas man palieka džiugų neišaiškinamos paslapties jausmą. Tos paslapties vardas — talentas. Seki jaunojo smuikininko šneką ir jauti, kad dar ne viskas išsakyta, kad už tos šnekos slypi didžiulis originalios mąstysenos ir turtingų jausmų pasaulis. Tas skirtas tik Dievo piršto palytėjimu. Norėčiau tikėti, kad žmonės, nuo kurių priklausys Vilhelmo ateitis, nenubrauks neatsargiai to švento ženklų“.

Kaip tik berašant šį straipsnį, paskambino maestro Juozas Domarkas iš Suomijos, kur šiuo metu diriguoja Suomijos simfoniniam orkestrui, su vėliausiomis

žinomis, kada atskrenda smuikininkas Čepinskis į New York'ą. Maestro prašė paminėti, kad neseniai mūsų prezidentas Vytautas Landsbergis klausėsi Vilhelmo smuikavimo, užėjęs ir užkulisius, žavėjosi reta Dievo Dovana, prižadėjo padėti globoti, auklėti, remti... Jei bus priimtas į Juilliard'ą, prašoma išeivijos finansinė ir moralinė globa, vėliau padės ir pati Lietuva.

Teko daug kartų tartis su Dorothy DeLay; ji prašė, kad jaunas muzikas atvyktų su vienu iš tėvų, nes jos patirtyje, dirbant su jaunais talentais iš svetimų kraštų — jie turi daug naujų, pergyvenimų, ne sava kalba, ne savi draugai. Gyvenant be tėvų, darosi perdėta jausmingi, tada nukentia ir profesinis darbas. Todėl Vilhelmas atvyksta, lydimas tėvo. Liko tik „smulkmenos“, kaip apmokėti mokslą Juilliard'e, kaip apmokėti mokslą gimnazijoje, kur apgyvendinti, kaip juos metus išlaikyti?

Margučio radijo vadovas Chicago'je Petras Petrutis, kuris visu nuosirdumu rūpinasi išeivijos kultūros klestėjimu, mylėdamas menininkus ir menininkes, o ypač jaunimą, sutiko surengti rugsėjo 29 dieną Jaunimo centre Vilhelmo Čepinskio koncertą.

Sakoma, kad kai patrankos šauda — mūzos tyli. Sulaukus nepriklausomybės, atėjo laikas smuiko šnekai. Turime progą padėti, remti, globoti, išsiauginti savo gimtosios žemės talentą virtuoziško menininko keliui.

• „Šėpos“ Lelių teatras pasirodys su spektakliu rytoj, sekmadienį, rugsėjo 15 dieną, 4 val. p.p. Jaunimo centre, Chicago'je. Tai satyrinis-politinis teatras, pastaraisiais metais pagarsėjęs Lietuvoje. Chicago'je jau keletą metų amerikiečių teatro žmonių tarpe yra didelis susidomėjimas Lietuvos teatrinio menu, todėl ir į šį „Šėpos“ spektaklį Chicago Sun-Times yra numatę atsiųsti savo teatro kritiką.



Vilhelmas Čepinskis



Marija Strasevičiūtė

„Take the Cake“, 1990
Akrilis, drobė 4' x 6'

Meilės kalbėjimas

EUGENIJUS
IGNATAVIČIUS

Lakštingalos prabyla tyloje, o Vilniuje, prie Neries, tylos didžiausias badas. Atpratome nuo vienatvės, meditacijų ir ramių apmąstymų. Gyvenam mitingų ir posėdžių sraute, kolektyviniam pakilime ir nelaimėse, apstulbinti nuo netikėtų mirčių ir žudynių, vėl skubam grįžti pusiausvyron ir dirbti savo darbą. Tankų vikšrų riaumojimo, radio ir televizijos išužtom galvoms, prikimštom politikos, užmiršome tas valandas, kurio mis suteikdavo palaimą atversta knyga, nusileidusi scenos uždanga ar muzikos melodija. Todel ir nustebau vieną birželio pavakarį išvydęs gatvėje afišą su išeivijos aktorės Nijolės Martinaitytės pavarde, kviečiančią į poezijos vakarą: šiandiena yra dar skaitančių poeziją? Tarsi pats prieš porą trejetą metų nebūčiau lakstęs į poezijos vakarus ar nesvaigęs iš džiaugsmo, — aptikęs talentingą posmą ar eilių tomelį. Nors, tiesą sakant, nuo poezijos vakarų gerokai atšaldė silpnas skaitovų meninis lygis.

Bet minėtąjį birželio pavakarį neiškenčiau ir nueėjau, ir neapsirikau, praveręs Bonifratrų bažnytelės duris. Čia pirmąkart po šia saule išvystos aktorės Nijolės Martinaitytės lūpomis ir prabilo seniai girdėta lakštingalos giesmė — daug metų nuo mūsų sielų ir akių slepta išeivijos poezija: Kazio Bradūno, Henriko Nagio, Birutės Pukelevičiūtės, Alfonso Nykos-Niliūno, Liūnės Sutemos, Jono Mekė ir Algimanto Mackaus.

Nijolė pagarbiai ir šiltai prakalbino ilgai tylėjusius žodžius, nuo mūsų uždarytus sandoros skryniuose, atgijo mūsų akyse vienintelė po žmogaus gyvenimo išliekanti dvasios vertybė, jo iškentėjimų, apmąstymų sukurtas paminklas. Viešai prabilo poezija, kuri ir anais slogiais metais persiršinėdavom į užrašų knygeles ir patikėdavom tik patiems artimiausiems — kaip šauniai pasakyta, kaip talentingai — kiekvienas žodis asarą traukia. drebina širdį... Vadinasi, dar



Klarnetistas Algirdas Budrys ir aktorė Nijolė Martinaitytė Pociūneliuose, Lietuvoje.

Aktorė Nijolė Martinaitytė iš Chicago's kartu su Lietuvoje gyvenančiais kanklininke Lina Naikelienė ir klarnetistu Algirdu Budriu suruošė poezijos ir muzikos koncertus šių metų birželio 20, 21, 25 ir 27 dieną Panevėžyje, Šiauliuose, Vilniuje ir Kaune.

Lietuva gyva, ji didelė ir reikšminga, nepalūžusi ir aistringai mylinti gyvenimą, nekęsianti mirties ir kompromisų. Ti buvo didelė parama mums, pasi didžiavimas ir viltis tą 50 metų trukusią bolševizmo naktį, taip guodžianti dabar vos vos atsigaliojantiems, laisvėn išgriuusiems. Tie sparnuotieji posmai, gimę Tėvynės netekty ir skausme, šiandien tarsi pavasrio paukščiai grįžta Tėvynėn į paliktus lizdus iš naujo kurti meilės ir naujų gyvenimų.

Visų pirma palankiai nuteikė vakaro solenizantės rimtis, stropus pasiruošimas kūrybos aktui, pagarba žodžiui, pasitikėjimas autoriumi ir klausytojais. Aktorė pati sukūrė sceninę kompoziciją, susirežisavo, kiekvienam perėjimui nuo vieno autoriaus prie kito pritaikė A. Bražinsko, R. Žigai-

čio, V. Klovos, J. Galžausko, J. Švedo, V. Bagdono ir L. Abariaus muziką, kurią atliko garsus Lietuvos klarnetistas Algis Budrys ir kanklininke Lina Naikelienė. Niekada nemaniau, kad muzika gali taip taikliai pasitarnauti poezijai, jos pagarsinimui, Mat šia forma anksčiau piktnaudžia-

vo saviveikla su įvairiom melo-

deklamacijom, kai eilėraštis būdavo pagražinamas įvairiais paliurlenimais. Šį sykį muzika ne tik sukūrė reikiama atmosferą, bet ir tapo neatskiriamu poezijos komponentu, ji pratęsė poetinę viziją. Klausytojas turėjo progos dalyvauti kūrybos akte — poetinio žodžio sukeltą asociaciją papildyti iš savo patirties gimstančiais reginiais. Klarnetas ir kanklės ant lietuviškos muzikos sparnų poetinę viziją sustiprino, išplėtė ir pakylėjo į naują lygmenį.

Skaitovės santūri laikysena, kone akademinė rimtis (o tai jau ir kultūros bei etikos požymis) šiame tarpininkavime skelbiant poeto išpažintą daug kam padėjo išgisti subtilių niuansų ir reikšmių, slypinčių tekstuose. Skaitovė anaipol nebuvo sukaustyta ar susivaržiusi, ji laisvai ir tiesiogiai naudojosi knyga, tarsi su mumis norėdama pasidalinti kadaise ją žavėjusiais eilėraščiais, dar kartą norėdama mums priminti jų potekstes, atgaivinti sukeltas emocijas, kurias tiesiogiai reikšdama ir jokių būdu nesistengdama pabrėžti ar suvaidinti tai, ko nesireiškia jos viduje, loginėj veiksmo tėkmėj (o šituo ir nusideda dažnai mūsiškiai skaitovai), pasitikėdama žodžiu ir klausytoju, ji daug išlošė: palaiptu iširpdė tą nepasitikėjimo apledijusią sieną, taip dažnai atsirandančią tarp skaitytojo ir salės. Ypačiai džiugino gražus tėvų kalbos skambėjimas, mūsų gerokai užterštas svetimomis intencijom. Jos tariama kalba plaukė, kaip seniai girdėta, švaraus įrašo muzika. Tai skambėjo aktorės meilė ir ištikimybė gimtai kalbai, Tėvynei, ir jos žmonėms. Ačiū jai ir jos motinai, sugebėjusiai įdiegti ir pamilti šitokį lobį. Daugeliui mūsiškių vien dėl to vertėjo pasiklausyti to vakaro skaitymų. Dėl

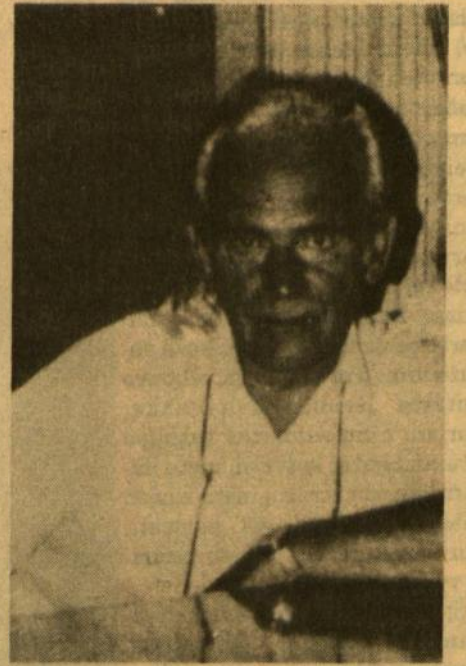
Petras Melnikas

VILNIAUS NAŠLAITIS

*Prieš pat laidotuves
giminės parodė mažyliui mirusios
motinos baltą, vaškinį veidą
tarp liepsnelių, kylančių iš gelsvų
žvakių. Pakėlė atsiveikimui virš
susėdusių ir stovinčių moterių.
Šaligatviuos prieš kapines žmonės
sustodavo, žiūrėdami į juodą
baltais apvadais katafalką
ir našlaitį, pėdinantį su bežadziu
tėvu, dėde, močiute ir broliuku.*

*Prie išverstos duobės juodą žemę
visur dengė pilkas, išmindžiotas
purvuose sniegas kaip pelenai.
Mažylis jautė apeigą, įtraukęs
vėjąpūtę į plaučius, žnaibančią
jo liesus skruostus.
Prieš nuleidžiant mamą į duobę,
moterys paslaptingai šnibždėjo
ir karsto taip ir neatidarė.
Motinos, žinojo jis, daugiau nematys.*

*Ar grįžus į namus ji atėjo?
Sušvilpus lyg jos vėlei lauke,
braškant medžių šakom
ir čia pat krosnies dūmtraukyje
ūkaujant, mažylis matė juodame
lange baltą motinos dėmę...*



Petras Melnikas

*Net nusalo. Kiemu galėjo kaimynė.
Na, prietaringa močiutė mažyliui patikėjo:
— Tai buvo turbūt tavo mama,
ji dažnai tave lankys...
Kada tik jos mažyliui pritrūks.*

šitokių pajautų bei nusiteikimo ir pati poezija atrodė be galo reikšminga, bylojanti dideles mintis, plačią išgyvenimų skalę ir meilę gyvenimui, ji iš tikro priligo pasauliniam poezijos lygmeniui, jei toks apskirtai gali būti. Joje sutilpo visa tauta ir jos likimas. Palieka tik apgailestauti, kad mūsų pasinėrimas į politiką, lais-

vės ir nepriklausomybės likimo rūpesčiai, virš Lietuvos tebetvyrantį nežinomybės įtampą dažnai atbaido nuo tokių atokvėpių, darbų ir žygių prasmės apmąstymo. Mes laikome juos antraeilais dalykais. Ir tą birželio pabaigos vakaro valandą, daug kam galėjusią tapti prasminga ir didele, nusinėse pro šalį kiti darbai ir

rūpesčiai. Dėl reklamos stokos ir situacijos mieste, žiūrovų buvo ne itin gausiai. Matyt, paviršiuje tyvrančios problemos Lietuvoje, kol kas svarbesnės už mūsų giesmę; Neries pakrantėse neišmušė dar-lakštingalų valanda.

Vilnius — Čikaga
1991 m. birželis — rugsėjis

Lietuvių rašytojų sąjungos veikla, planai ir viltys

Kęstučio Bruzelevičiaus prarastame interviu su Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininku Vytautu Martinkum — „Gyvenimas tarp byrančių principų“ (Tiesa, 1990 m. gruodžio 30 d.) prasišviečia Lietuvių rašytojų sąjungos naujos sąlygos, nauja veikla, viltys ir planai ateičiai. Iš 278 rašytojų nepersiregistravo keturi, jų tarpe Romualdas Lankauskas, Lietuvos aido suabejojęs LRS perspektyvomis. Be to, Kaune įkurta „alternatyvinė rašytojų organizacija“, nesutinkanti su kriterijais, kuriais remiantis priimami nariai į LRS. Kauniečiai priima ne kiekvieną, bet ir nereikalauja, kad norintys įstoti būtų išleidę „reikšmingų kūrinių“.

Dabar naujoji Lietuvos rašytojų sąjunga turi jau patį rūpintis fondo lėšomis, iš kurio galėtų rašytojus bėdoje paremti. Dėl to įsteigė jau savo leidyklą ir spėjo išleisti išeivijos rašytojo Antano Škėmos *Baltą drobę*. Ši aukštos kokybės literatūros leidykla nebus pelninga, bet gal ją parems valstybė. LRS steigs literatūrinį centrą literatūros vakarams, rydibiniams sumanymams, ryšiams su pasaulio rašytojais, prekiaus knygomis, atstatys tris iki šiol nuostolingus poilsio namus Nidoje, Palangoje bei Anykščiuose.

Lietuvių rašytojų sąjungos leidykloje dabar tėra du žmonės, jų bus daugiau. Žadama išleisti apie dešimt knygų per metus. „Vaga“ ir „Vyturys“ liks pagrindinėm bazėm, kurios dabar dar nepalankios Lietuvos rašytojams, nes leidžiama daugiau klasika ir išeivijos kūryba. Mat pradėjo veikti rinkos dėsniai. Ne daug šiuolaikinių rašytojų veikalų yra leidyklos planuose. Ir tai negerai. Todėl išeitis būtų

mažesnės leidyklos, leidžiančios kelių šimtų egzempliorių knygas (kaip tai daroma daugelyje kraštų). Nebūtų gera, jei „Vaga“ su „Vyturiu“ taptų privačiomis leidyklom ar akinėm bendrovėm — joms būtina valstybės parama, kaip ir privačioms leidykloms.

Interviu paliesta ir periodika. Iš keturių literatūros ir meno periodinių leidinių trys nuostolingi, kėtvirtas šiaip taip išsivečia. Bet jie neturėtų dėl to nusileisti iki masinio skaitytojo lygio, norėdami daugiau prenumeratorių.

Beletristikoje praeityje buvo ištverti sunkūs metai, išlaikyti fiziniai ir moraliniai išbandymai. Šiandien naujai konfunkturai

nėra bazės — nei dvasinės, nei ekonominės. Paklaustas, ar rašytojai tolsta nuo politikos, LRS pirmininkas Vytautas Martinkus atsakė, kad netolsta, bet dalyvauja pagal savo sąžinę. Ir tai gali tapti nauja kūrinių versme: „Kai kas politikoje tebedalyvauja, kai kas jau gal užgulė savo darbo stalus. Palaukime“.

Petras Melnikas

• **METAI** (1991 birželis). Lietuvos Rašytojų sąjungos menraštis. Redakcijos adresas: 232600 Vilnius, MTP-11, Gedimino prospektas 37, Lietuva.

Šiame *Metų* (žurnalo, pakeitusio *Pergalę*) numeryje spausdinami Kazio Bradūno ir Jono Strielkūno eilėraščiai, Milan Kundera ir Czesław Milosz vertimai, Antano Vaičiūlaičio ir Vinco Trumpos esė. Numeryje gausu ir kitų studijų bei recenzijų.

Marijos Strasevičiūtės paroda

(Atkelta iš 2 psl.)

apskaičiuoti spalvų deriniai. Nenaudodama abstraktaus ekspresionizmo technika ar priemonių, Strasevičiūtė yra sėkmingai sukūrusi ekspresionistinį stilių, kuris yra tiek pat tiesioginis ir jausmus sukeliantis, kaip ir jo pirmtakas“.

(Patricia O'Brien, *New Art Examiner*, 1983)

„Marija Strasevičiūtė suaudžia spalvą ir figuratyvius elementus į patrauklius abstraktinius gamtovaizdžius“ kaip, pavyzdžiui, ir žvaliame „Parachute Spread“ su jo žaviu dygsniuotu paviršiumi“.

(James Auer, *The Milwaukee Journal*, 1983)

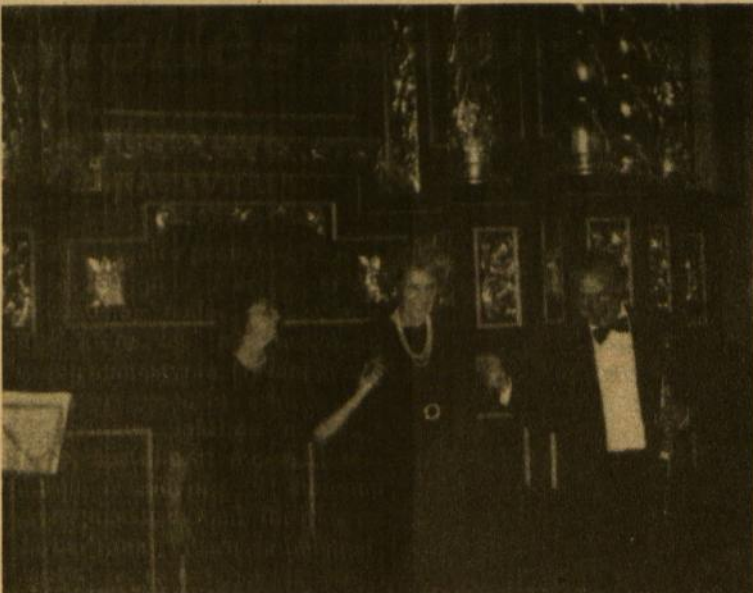
„Marijos Strasevičiūtės dideli spalvotais pieštukais piešti paveikslai tiesiog pratrūksta for-

momis, kurias žiūrovas gali beveik, bet ne visiškai, surišti su tikrovės pasauliu“.

(Dean Jensen, *Milwaukee Sentinel*, 1983)

„Marijos Strasevičiūtės kūryboje yra elementų, kai kuriais atžvilgiais primenančių Chicago's imazistus, ir kitais būdais susisiekančių su rusų konstruktivistais. Kai kurios iš jos formų yra raityto, „pūkuoto“ pobūdžio, panašiai kaip tie maži pavidalai, buviantys Ray Toshida ar Jim Nutt paveikslų fonuose. Tačiau Strasevičiūtės darbai yra visų pirma abstraktiniai ir jos kūrinių plano pajauta yra sąmojingai elegantiška.

(Jeff Abel, *New Art Examiner*, 1984)



Po poezijos ir muzikos koncerto Vilniuje — kanklininke Lina Naikelienė, aktorė Nijolė Martinaitytė ir klarnetistas Algirdas Budrys.



Budrių namuose, Pociūneliuose — kanklininke Lina Naikelienė, Algirdo ir Romualdo Budrių motina, aktorė Nijolė Martinaitytė, Algirdo ir Romualdo tėvas.



Vilnius

Vytauto Maželio nuotrauka

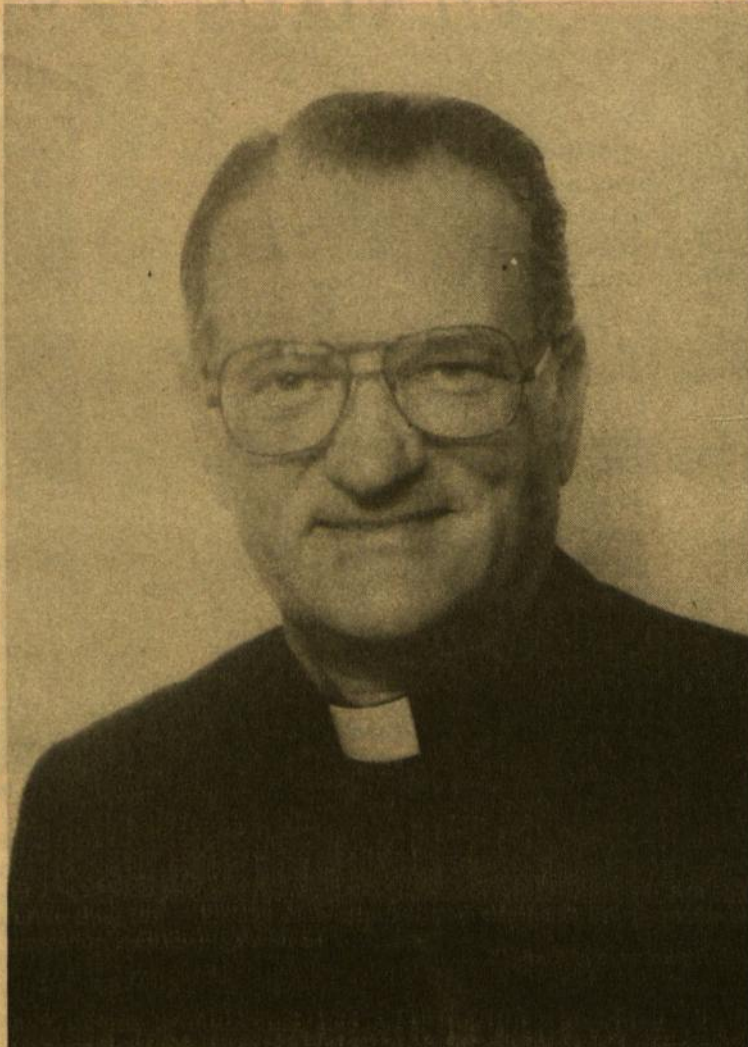
Naujas lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčios vyskupas

VALTERIS BENDIKAS

Kad išeivijos lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčia susilaukė naujo vyskupo, nulėmė šių metų liepos 5-7 dienomis Toronte, Kanadoje, susirinkęs bažnytinis sinodas. Nepriklausomoje Lietuvoje ir vėliau išeivijoje lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčios vyriausias dvasininkas turėjo tik senjoro titulą, pirmąjį vyskupo titulą gavo prieš penkerius metus Chicagoje miręs kun. Ansas Trakis. Dabartiname bažnyčios atstovų suvažiavime Toronte visgi vėl buvo nutarta išrinkti dvasininką, kuriam būtų suteiktas vyskupo titulas, bet tik ketverių metų kadencijai; po ketverių metų sinodo delegatai turėtų vėl balsuoti, kuris dvasininkas turėtų perimti vyskupo pareigas.

Šį kartą sinodalų balsų daugumos persvara bažnyčios vyskupo titulas buvo suteiktas Chicago's lietuvių evangelikų liuteronų Tėviškės parapijos klebonui kun. Hansui Dumpiui. Vyskupas Hansas Dumpys dabar tas pareigas eis iki kito sinodo, kuris numatytas 1995 metais Ziono parapijoje, Oak Lawn, Illinois. Čia dar reikalinga pabrėžti, kad vyskupas Hansas Dumpys nebuvo įšventintas, tik įvestas į šias pareigas naujai išrinktos išeivijos lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčios valdybos sinodo užbaigimo pamaldų metu. Šią valdybą sudaro trys viceprezidentai: kun. Jonas Juozupaitis, kun. Tamara Kelerytė-Schmidt ir kun. Algimantas Žilinskas. Iškilmingu pamaldų metu Išganytojo bažnyčioje, Toronte, apeigose dar asistavo vietinis parapijos dvasininkas, evangelikų reformatų bažnyčios superintendentas kun. Povilas Dilys ir kun. dr. Algirdas Jurėnas.

Naujasis vyskupas Hansas



Vyskupas Hansas Dumpys

Dumpys savo trumpoje prkalboje pareiškė, esą istorinis įvykis išeivijos ir lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčioje, kad vyskupo titulas suteikiamas dvasininkui balsavimo būdu. Vyskupo titulas jam nesąs tik garbės, bet darbo dalykas, „kiekvienas krikštytas tikintysis yra pašauktas Dievo tarnybai, o vyskupas kaip „servus servorum“ — būti tarnu tarnu“, pasakė jis. Toks titulas nesąs užsistarnautas, bet tik Dievo malonės suteiktas bažnytinei darbuotei.

Sinodo delegatai, be vyskupo rinkimų, dar aptarė naujo giesmyno išleidimą su gaidomis, dr. Algirdo Jurėno spaudai ruošiamą Biblijos vertimą ir išrinko naują Vyriausiąją Bažnyčios tarybą, susidedančią iš 25 asmenų, atstovauti parapijoms Šiaurės Amerikoje, Vokietijoje ir Anglijoje. Vyriausios Bažnyčios tarybos sekretoriumi išrinktas dr. Algimantas Kelertas, o išdėdinku Viktoras Pauperas. Šalia visų posėdžių, diskusijų ir nutarimų, delegatai dar turėjo

proga atnaujinti senus arba užmegzti naujus ryšius.

— Šių metų rugpjūčio 11 dieną popietėje Tėviškės parapijos salėje, Chicagoje, moterų draugija, Idos Jonušaitienės vadovaujama, suruošė naujam vyskupui pagerbtuves, į kurias atsilankė ne vien vietiniai parapičiai, bet ir daug svečių. Sveikinimo žodžius tarė Tėviškės parapijos tarybos pirmininkas Kasperas Vaišvila, o puokštę gėlių įteikė moterų draugijos pirmininkė Ida Jonušaitienė. Vyskupas Hansas Dumpys suglaustai dar pranešė parapičiams apie sinode vykusius nutarimus. Vyskupą žodžiu sveikino: kun. Kenneth Stenman iš Glen Ellyn, Chicago's apygardos vyskupas Sherman Hicks, Erika Brooks, lietuvių evangelikų reformatų bažnyčios ir superintendente Povilo Dilio vardu, Sigitas Miknaitis Skautų sąjungos tarybos pirmininkas, Mykolas Mikolajūnas, *Lietuvių enciklopedijos* direktorius iš Vilniaus. Taip pat gauta sveikinimai raštu iš lietuvių evangelikų reformatų generalinio superintendente Stasio Neimano, latvių išeivijos evangelikų liuteronų bažnyčios prezidento kun. Vilio Versbergo, Kanados ir Amerikos evangelikų liuteronų bažnyčių vyskupų. Telefonu vyskupą Hansą Dumpį taip pat pasveikino ir lietuvių jėzuitų provinciolas tėvas Antanas Saulaitis, SJ.

— Sekmadienį, rugpjūčio 18 dieną, Chicago's lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčioje sakė pamokslą Valdas Aušra, naujai atvykęs iš Vilniaus teologijos studijoms South Carolina. Nors jis esąs gimęs Klaipėdoje, bet vėlesniais metais apsigyveno su šeima Vilniuje, kur Vilniaus universitete baigė biologijos mokslus. Žmonai sutikus, jis apsisprendęs pasišvesti Dievo tarnybą. Kitą sekmadienį jis sakė pamokslą evangelikų liuteronų Ziono bažnyčioje Oak Lawn, Illinois, per pamaldas lietuvių kalba.

Nuomonės ir pastabos

Ką dabar daryti VLIKui?

Į tai gali galutinai atsakyti tik pats VLIKas. VLIKo valdybos pirmininkas dr. Kazys Bobelis, kaip buvo paskelbta *Draugo* rugsėjo 7 dienos laidoje, turi pasiūlymą jį likviduoti kiek galint anksčiau. Pasiūlymas rimtas ir skamba logiškai.

Nežiūrint to, plati išeivių visuomenė turėtų teisę per VLIKą sudarantįs partijas bei sąjūdžius dalykiškai pasižiūrėti į tokį pasiūlymą ir iš to kylančias pasekmes. Tai būtina padaryti, man atrodo, atsidėjus ir nuodugnai. O todėl, kad VLIKas yra taip glaudžiai sujungtas su Tautos Fondu. Čia kalba eina ne vien apie vieną kurią išeivių organizaciją ir jos siekius, bet taip pat apie daugybę lietuvių, gyvų ir mirusių, *testamentą*. Jame manyčiau, išeiviai bus per savo aukas davę VLIKui mandatą visomis išgalėmis padėti iškovoti Lietuvai nepriklausomybę, gal netolimoje praeityje net nesitikėdami tos šviesios dienos greito išaušimo. Gavus nepriklausomybę ir pamačius, kaip viskas vystosi tėvynėje, Tautos Fondo siekiai ir gal net uždaviniai, vykstant testamente, gali pasikeisti. Pamatinė mintis atiduoti sukratas aukas Lietuvai neturėtų būti keičiama, nes taip buvo skelbiama daug metų. Dabar atsiranda reikalingas nustatyti būdus ir tikslus kaip tą fondą tvarkyti,

kad jis pasilikytų ištikimas pradinėi intencijai ir operuotų pagal esamą situaciją.

Politinės partijas remiantieji išeiviai, netekę galimybės aukoti per Tautos Fondą, gali visai mažai beaugoti, ypač per savo sudaromus testamentus Lietuvos reikalams. Keletas mažų fundacijų neatstos gerai prižiūrimo ir vadovaujamo Tautos Fondo, kurį uždaryti kartu su VLIKu vargu ar vertėtų. Dabar išeivijos visuomenė lyg ir prirato aukoti kultūriniais bei tautiniais uždaviniais Lietuvių Fondui, o Tautos Fondas galėtų remti politinę veiklą tiek užsienyje, tiek pačioje Lietuvoje. Būtina, tačiau, neduplikuoti Lietuvos vyriausybės pastangų nei pagaliau imtis leisti pinigų ten, kur Lietuvos valstybei tai priderėtų.

Kol Lietuvoje partijos sustiprės, politinių partijų tarptautiniuose suvažiavimuose išeivijos partiniai gali daug kur padėti ryšių sudarymu, senų pažinčių išnaujojimu, politinių ideologijų su moderninimu, nes šiuo metu nepaprastai reikia, kad įvairios partijos, anksčiau veikusios ar naujos, pradėtų konkrečiai vystyti savo programas. Pasiūlymas parlamentary frakcijomis pagal asmeniškų nusistatymus dabartinės politinės padėties Lietuvoje nebepatenkina. Jau dabar matyti, kad dėsensys,

pavyzdžiui, kultūrinei veiklai tėvynėje labai smarkiai krito ir dar kris — visi ten, atrodo, rūpinsis, kas darysis Lietuvoje politinėje-ekonominėje plotmėje. Užtat politinis Tautos Fondo remėjų nusiteikimas kaip tik labai tinka šiandieniniams tautos reikalavimams — politinių problemų sprendimui valstybėje. Tik reikėtų, kad perrašytas kiek, pavadinkime — remėjų testamentas — Tautos Fondas imtųsi naujų uždavinių, kurių yra tikrai daug ir kurie atitinka pagrindinę to fondo dvasią.

Negalime, tačiau, prie tokių reformų priėti išeivišku būdu: susirinkti kokiam draugiškame suvažiavime, paploti viens kitam per petį, išklausti audringų patriotinių kalbų ir išsiskirstyti, nieko iš tikrųjų naujo nenuturėję. Ateinančiam VLIKo tarybos suvažiavimui ar seimui jau dabar reikia rimtai ruoštis. Patikrinti visas teises implikacijas, nustatyti kredencialų gaires, paruošti ne vieną, o kelis pasiūlymus diskusijoms, sudaryti komisijas pasiūlymams peržiūrėti jau prieš seimą. Svarbiausia, kai kurioms idėjoms paaiškėjus, reikia greit ir konkrečiai didesniems politiniams susigrupavimams pradėti kartu dabar studijuoti reformos galimybes.

Atrodytų, kad reikia priimti su entuziazmu dr. Bobelio iššūkį drastiškai persitvarkyti. Būtų užtat sveikintina, kad rimtas ir sistemingas darbas peržiūrėti VLIKo ir Tautos Fondo organizaciją, siekius ir darbo metodus būtų jau dabar pradėtas.

Jonas Pabedinskas
Westchester, Illinois

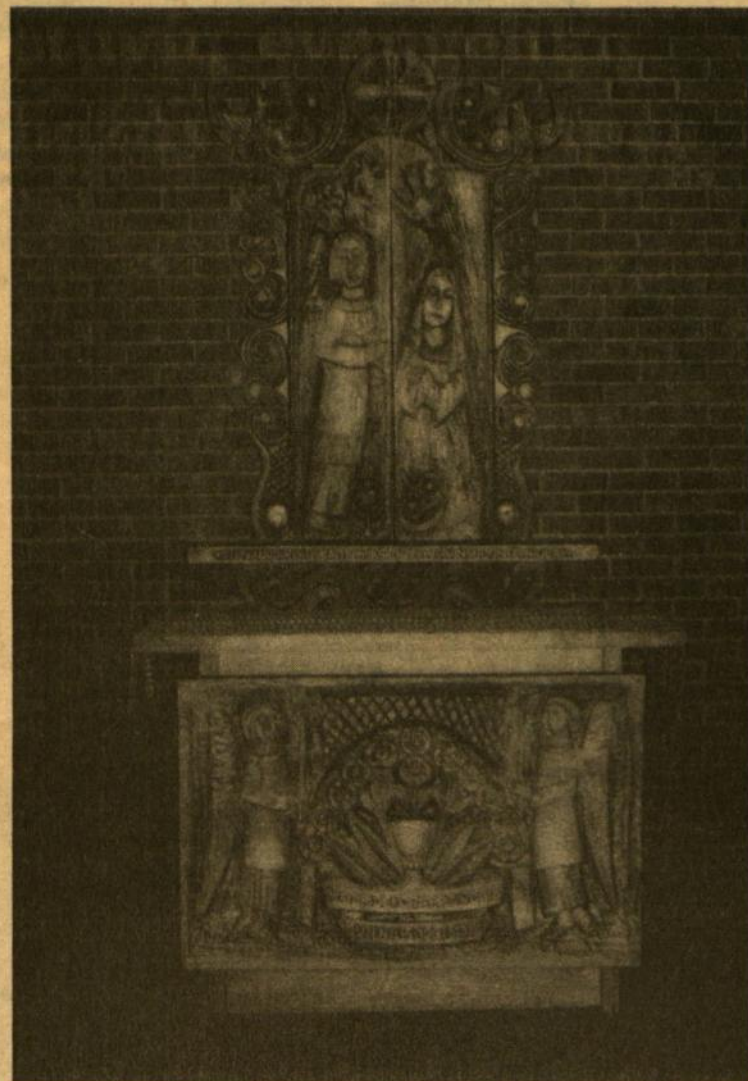
Jurgio Daugvilos triptikas Dievo Apvaizdos bažnyčioje Southfield, Michigan

PRANAS ZARANKA

Mūsų tautai skausmingojo birželio 23 d., sekmadienį, Dievo Apvaizdos lietuvių parapijos bažnyčioje kai kas nustebo, prieš sumą išgirdęs giedant „Viešpaties Angėlą“. Buvo tai pridėtinė apeiga — klebonas kun. Viktoras Kriščiūnevičius šventino Švenčiausios Dievo Motinos Mergelės Marijos bareljefinį triptiką ir altorėlį, kuriuos sukūrė dailininkas Jurgis Daugvila, o bažnyčiai padovanavo Niola Mikšytė-Čerekiene jos motinai, aktolei ir režisieriui a.a. Zuzanai Arlauskaitėi-Mikšienei prisiminti.

Triptikas vaizduoja du dramatiškus Mergelės ir Motinos Marijos gyvenimo įvykius — Apreiškimą ir Apraudojimo sceną, Jėzų nuėmus nuo kryžiaus — Pietą. Altorėlyje įrežta aukos taurė ir žiedai su įrašu „VILNIUS, 1991.I.13“ primena sausio 13-ą Vilniuje nužudytus. „MATER DEI, ORA PRO NOBIS“ kviečia melstis, prašant Marijos užtarimo dabar ir mirties valandą. Pašventinimo pabaigai buvo giedama „Marija, Marija“ giesmė su Lietuvoje paplitusiu ir galbūt prie televizijos bokšto skambėjusiu posmu: „Užstok prieš Aukščiausią tėvynę brangiausią, nes viską pas Dievą gali“.

Pamoksle klebonas gražiai išklėde mecenatės aukos dvasią, dėkodamas ir jai, ir projekto



Jurgis Daugvila — Pirmoji dalis triptiko: „Apreiškimas“ Dievo Apvaizdos koplyčioje, Southfield, Michigan.

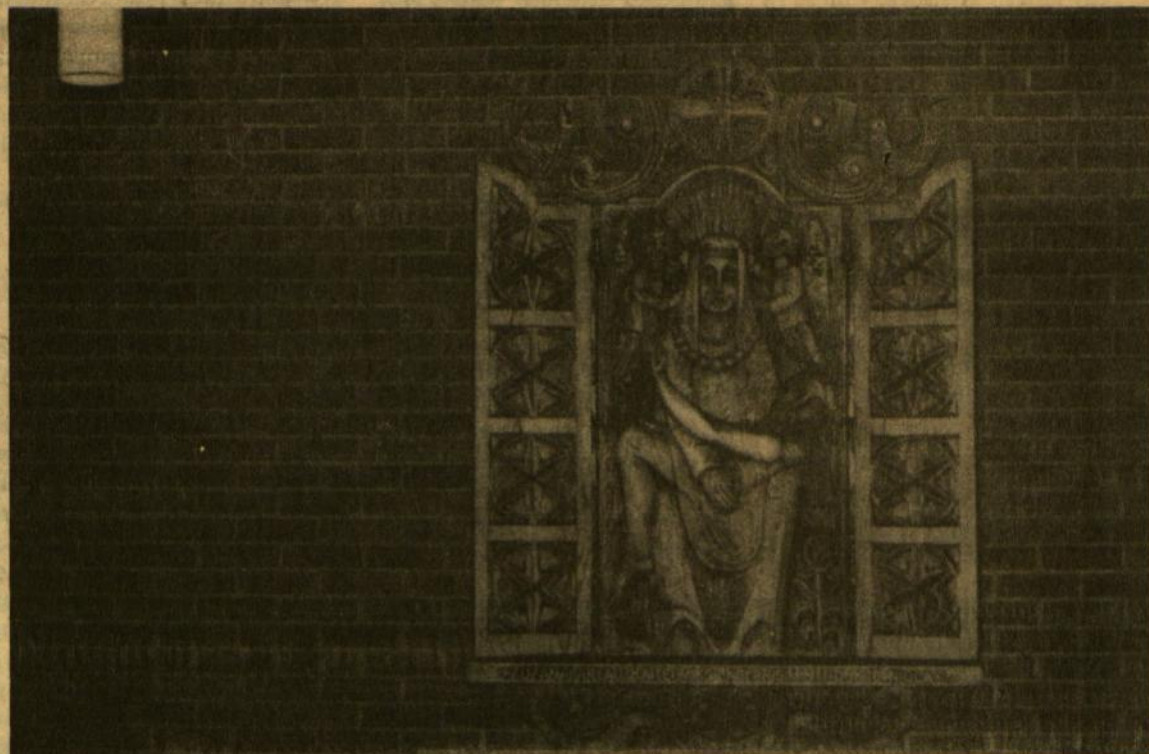
Vlado Staškaus nuotrauka

vykdytojams, primindamas, kad puošdami savo šventovės vidurinė, kad ir mūsų kiekvieno dvasios vidus būtų gražus...

Tikintųjų maldose buvo prašoma Dievo laiminti ir stiprinti mecenatę (prieš tris savaites ji buvo susilaužiusi koją ir šį

sekmadienį buvo vežamoji kėdė). Melstasi dar, kad „pašventinti meno kūriniai žadintų mūmuse religinius, tautinius ir estetinius jausmus ir ugdytų didesnį pamaldumą“. Prašyta, kad Dievas dar daug metų sveikata ir kūrybingumu laimintų mūsų bažnyčios gražintoją Jurgį Daugvilą. Jis 1987 m. sukūrė Kryžių kalno repliką, 1990 m. Palaimintojo Jurgio Matulaičio bareljefą, o šįmet, kaip tik tuo metu, kai apraudojom Vilniuje žuvusius, Daugvila piešė pirminius eskizus, jo kūrybinę pasąmonę skambant „Viešpaties Angelo“ pasveikinimui.

Pirmoji triptiko scena rodo svarbią akimirą — arkangelas Gabrielis, apreiškęs Dievo valią, laukia Marijos sutikimo. Jo ausis atsukta į Mariją. (Dievo valiai vykdyti reikia ir žmogiškojo sutikimo.) Šventoji Dvasia savo spinduliais apšviečia Mariją, ir ji tuoj prabilo: „Štai aš Viešpaties tarnaitė, teesie, kaip tu pasakei“. Senovine forma mes giedodavom: „Teesie man pagal tavo žodį“. Antanas Maceina tą Marijos „teesie“ atėjo labai svarbiu Dievo ir žmogaus bendravimu žmonijos atpirkime. Žiedai prie Marijos kojų gal tik puošmena, o gal dieviškosios ir žmogiškosios priegimties jungtis. Šią triptiko dalį numatyta rodyti advento ir Kalėdų laikotarpiu, Marijos mėnesiais ir per Vėlinių šventes.



Jurgis Daugvila — „Sopulingoji Dievo Motina“ Dievo Apvaizdos koplyčioje, Southfield, Michigan.

Vlado Staškaus nuotrauka

Atidarius triptiką, regim kitą sceną, tarsi antrąją „Sveika Marija“ dalį. Sopulingoji Dievo Motina su Sūnum, nuimtu nuo kryžiaus. Jos veidas skausmingai liūdnas, jos dešinioji ranka tarsi sustingusi. Gal ji meldžiasi, gal prisimena senelio Simeono pranašystę: „Tavo širdį pervers skausmu kalavijas“. Lietuvių liaudies mene net vaizduojama jos širdis, perversa septyniais kalavijais. Septynių skausmų „karunka“, prisimenu, dar giedodavo Leliūnų bažnyčioje po mišparų pasilikusios choristės. Daugvila tuos kalavijų aštrumus sudėjo į paveikslą šonų ornamentiką. Marijos skausmą ramina du angelai ir net pats Kristus, kaire ranka ją apkabindamas. Sveika Marija maldos tesini, įrežta lotyniškai, regim altorėlyje. Tai jau ne arkangelo žodžiai, o tikintųjų sukurta malda 15-ajame šimtmečiuje. Sausio įvykiai atsiliepė į paskutinį altorėlio brėžinį. Buvom nusprendę turėti 13 žiedų. Kai atvežė, aš suskaičiau 12. Kai priminiau dailininkui, jis tik paklausė: „Argi dvylika?“. Tik vėliau man toptelėjo mintis, kad

taurė skirta Loretai... O gal kiti supras, kad tai 12 apaštalų prie Paskutinės Vakarienės kieliuko? Juk šioj koplyčioj Didįjį ketvirtadienį būna perneštas Švenčiausias Sakramentas. Du angelai laiko uždegtais žvakes, jos šviečia ir Marijos, ir Zuzanos Arlauskaitės-Mikšienės, ir visų žuvusiųjų pagarbai. Angelų Sargų šventėje — 1973 m. spalio 2 d. ji juk ir buvo mirties angelo pašaukta pas Viešpatį.

Kuo ilgiau žiūri į Daugvilos kūrinį, tuo labiau žavi jo linijų ritminis bangavimas. Apskritimai, lankai ir puslankiai seka vienas kitą, lankstosi, banguoja, kartojasi ir „rėmų“ ornamentikoje, ir

Marijos rūbuose, ir karoliuose, net ir Kristaus rankos išlenkime.

Kaip nedaug laiko mes skiriame susikaupimui prie bet kurio meninio kūrinio. Paveikslų, skulptūrų ar bareljefų tikėjimas nereikalauja garbinti, tačiau jie yra sparnai, kurie kelia mūsų dvasią susimąstymui ir maldai. Daugvilos kūriniai dargi tokie lietuviški ne vien ornamentika, bet ir veidų išraiška, apranga, paprastumu. Net ir tie paukšteliai, sakyktum, iš lietuviškų pievų. Bet didžiausia Southfield'o Marijų vertė yra viltyje, kad Šventoji Marija, Dievo Motina, melsis už mus dabar ir mūsų mirties valandą.

Lietuvių kalbos kursai nemokantiems lietuviškai

Lietuvių kalbos pamokos nemokantiems lietuviškai prasidės šį mėnesį, rugsėjo 27 dieną, penktadienį 7 v.v. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoje. Tie, kurie norėtų išmokyti šią nuostabią kalbą, prašomi skambinti Gailutei Valiulienai

tel. (312) 582-6500. Ji mielai suteiks daugiau informacijų. Lietuvių kilmės Amerikos žmonės, kurie dabar ypač džiaugiasi, suradę gimines Lietuvoje, gali šią progą pasinaudoti ir susipažinti su mūsų kultūra ir kalba.